

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Boets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Dr K. Fehrbach, Vreeland; Prof. Dr P. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr P. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thij, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wislenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Broustraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Gron.

Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f125 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland en Ned-Indië f750 per jaar.

Advertentie: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Het paradox in de religie. II. — Uit de Schrift: Genee Verdoemenis — voor wie? (Rom. 8:1, 2). — Kerkelijk Leven: Synode-indrukken, XXVII. — Geestelijke Adviezen: Geroep en geloof. — Uit het Pol. en Soc. Leven: De eenheid in de S. D. A. P. — Pop. Wetensch. Schetsen: Ghebner's Voorlesing, V. — Literatuur en Kunst: Een nieuwe Deensche roman. — Zending en Evangelisatie: Somalië. — Persoonlijk: — Boekbespreking — Kerknieuws.

HET PARADOX IN DE RELIGIE.

II.

Tegenwoordig wordt veel gesproken over „het paradoxaal karakter der waarheid“. Met name meent men, dat het geriefelijkst is, om te zeggen, dat het paradoxaal karakter der waarheid, om zekere reden te hebben. Men meent, dat het paradoxaal karakter der waarheid, om zekere reden te hebben. Men meent, dat het paradoxaal karakter der waarheid, om zekere reden te hebben.

Wanneer we nu de stelling, dat het paradoxaal karakter der waarheid met name van den gereformeerden protestant erkenning vraagt, nader willen toetsen, dan is het, om de baan vrij te maken, misschien goed in deze populaire artikelen eerst te vragen, welke waarde moet worden toegekend aan het Schriftbewijs, dat Prof. Haitjema voor zijn stellingen aanvoert. Is zijn bewijsvoering uit de Schrift juist, dan brengt hij ons een heel eind op den weg; kan het ons niet overtuigen, dan moeten we de kwestie zelf gaan stellen en uit eigen oogen zien van den aanvang af.

Laat ons nu maar dadelijk zeggen, dat de poging van Prof. Haitjema, om uit de H. Schrift zijn meening te staven met bewijs, ons in geen enkel opzicht geslaagd schijnt te zijn.

Om van deze meening nader rekenschap te geven, herinneren wij er aan, dat Prof. Haitjema, die in zijn „Hoogkerkelijk Protestantisme“ o.m. een dankbaar gebruik heeft gemaakt, als blijkt, van een (door hem ook aangehaald) art. in de „Encycl. of Religion and Ethics“, in het paradox niet wil zien: een oordeel, dat tegen de overheerschende of traditioneele, of allereerst zich opdringende meening ingaat; ook niet een oordeel, dat slechts schijnbaar ons denken breekt, maar waarvan we hopen konden, dat het eenmaal een plaats krijgt in ons geordend denk-systeem; maar — dat hij welbewust de paradox omschrijft als een oordeel (redeneering) die „blijkbaar in zichzelf tegenstrijdig is; het paradox onderstelt de opheffing van de grondwet van ons redeneerend denken, en doet dit altijd“. Zoo stelt Prof. H. de kwestie.

Dat Prof. Haitjema zelf aan deze omschrijving niet trouw gebleven is, als hij spreekt over de geschiedenis der exacte wetenschappen, die ten deele geschiedenis van paradoxen is (hij spreekt over de beweging der aarde, de mogelijkheid der antipoden, bloedsomloop, telepathie, hypnotisme), doet hier minder ter zake.

Wij willen weten, wat hij van het paradox, zooals het boven omschreven werd, in den bijbel gevonden heeft.

Nu heeft Prof. Haitjema zich zeer sterk beroepen op wat Mozes te zien kreeg in den brandenden braambosch. „Een vlam des vuurs zag hij midden in een braambosch, en hoewel de vlammen hoog uitsloegen, verterde toch het vuur de takken der braamstruik niet. Het was veelmeer zóó, dat midden in den hellen gloed de levende braambosch al groener en toeder, en frischer werd“. Prof. Haitjema vraagt: „Is de grondwet van het redeneerend denken hier niet doorbroken, als wij peilen over de vlam des vuurs en over den braambosch in den vurigen gloed? Hier geldt het A = niet A. Want als vuur vuur is, dan moet het verbranden, verkolen, verteren. Dit hoog oploeiende vuur doet echter zoo niet.“

Dat is A = niet A. Van den braambosch laat zich precies hetzelfde zeggen. Hij spot met het redelijke identiteitsprincipe. Hij staat in het vuur,

en blijft gelijk, maar wordt toch tevens zoo iets anders. Door de vlammen gelouterd, verfrischd, doorgelod. Zelf groen leven en toch ook heilend vuur. Merkt ge wel, dat dit de redelijke dwarsheid van het A = B is?

Zoo vraagt de hoogleeraar.

Maar ik kan nog niet „ja“ antwoorden op zijn laatste vraag.

Niet al te veel zal ik ervan zeggen, dat Prof. Haitjema hier uitgaat van een exegese, die voor hem wel verre van disputabel te zijn, schijnt vast te staan, maar die, zodra ze zou vallen, tegelijk zijn erop gebouwde redeneering zou meesleuren in haar hunkroet. Tot voorzichtigheid maakt reeds het feit, dat ook onder hen, die zich verre houden van de versmelting van de verhalen in den bijbel, met allerlei mythologische, verschillend gelacht wordt over de betekenis van het vuur, den braambosch, enz. En dan zwijgen we nog maar over hen, die in den brandenden braambosch den zetel van God zien; en in de doornen niet een aanduiding van Israëls nederigheid, maar (zelfs met verwijzing naar het sprookje van „Doornroosje“, waarin de doornen den toegang naar het paleis afsluiten) van Gods hoogeheid zien (omdat doornen den toegang tot God versperren). Toch zijn ze er, die bij wijze van vergelijking herinneren aan het zwaard met den brand van vuur, dat den toegang tot Gods troon, of tot het paradijs, verspoort na den val en des menschen verdrijving uit het paradijs, enz. Voor hen is het vuur dan ook niet merkwaardig, omdat het de struiken niet verteert, maar omdat het Mozes verhindert te naderen; het spreekt dan in de taal van vlammen hetzelfde als het openbaringswoord: trek uw schoenen van de voeten; de plaats, waar gij staat, is heilig. Doornen en vlammen spreken dan niet tegen elkaar in (paradoxaal) maar spreken eenzelfde taal, d.i. sluiten het paradox geheel uit.

Reeds het feit, dat het visioen verschillende mogelijkheden van exegese openlaat, had den schrijver van „Hoogkerkelijk Protestantisme“, die niet zoo heel veel later openbaar criticus van een Asser Synode zou worden, moeten terughouden van een redeneering, die tot in de diepe schachten der waarheid en der theologie en zelfs der wijsbegeerte afdalt, en zich dan ontleent aan een Schriftgedeelte, waarin nog altijd „moeilijkheden“ zijn. Voor Prof. Haitjema is het gezicht van Mozes in zijn bedoele en strekking wel zeer „klaarlijklijk“. Zelfs zóó, dat hij er redeneeringen op bouwt. Dat is, meen ik, een eerste fout¹⁾, gezien in het licht van 1926 (critiek op Assen).

Een tweede is evenwel, dat zelfs indien zijn exegese onbetwistbaar was, het verhaal van den brandenden braambosch nog allerminst tot de conclusies van Prof. Haitjema verlof geeft.

¹⁾ Gezien de kritiek op Assen is het te meer verwonderlijk. Assen beschouwd Gen. 2-3 in het licht van algemeene beginselen. Prof. H. houdt bevestigend op een „klaarlijklijk“ opvatting van Ex. 3. Assen krijgt critiek, omdat het de „zintuiglijk-waarnembaarheid“ van een niet als teken, niet als visioen, niet als gezicht, maar als historische gegeven verhaal vaststelt. Maar prof. Haitjema gaat uit van de „zintuiglijk-waarnembaarheid“ van Mozes' gezicht van den brandenden braambosch. Want, indien hier niets „zintuiglijk-waarnembaar“ was, dan zou het gezicht kunnen worden „verklaard“ zooals een Jeronimo de Vries het deed in een preik: als een visioen van Mozes. Prof. H. moet evenwel die preik sterker veroordeelen dan de synode al de redeneeringen van de Geleerden; immers, daarmee wordt de betekenis van het gezicht verlag van het objectieve spreken Gods tot het subjectieve schouwven van Mozes; maar dan is hier geen „paradox“, omdat Mozes zijn eigen denken niet doorbreekt; hier is dan geen „oordeel“ Gods over Mozes' „hoofmoedigheid“, maar een tegenspraakloze bevestiging daarvan; zonder iets paradoxaals erin. Het is wel vreemd, dat prof. H. die zoo heel veel bouwt op een openbaringsvorm van God, welke geheel wonderlijk, „einmalig“, en „teeknend“ is, en die dat doet op grond van een exegese, die toch wel disputabel is, op Assen een kruisvuur openen kon... enkele jaren later. Indien hij zegt ja, maar ik haalde er een paradox uit, en ik bleef dus in het wonder staan, dan antwoorden wij, het paradox was juist wat hoegenaamd moest worden; wie iets afleidt uit een Schriftgedeelte, moet in elk geval in zijn denken logisch samenwerken.

Immers, hoe men ook zijn exegese moge geven, dit staat toch wel vast, dat de geschiedenis met den braambosch een wonderdoeken is, door God voor een bepaalden mensch met een bepaald doel „gesteld“. Uit het wonder moet evenwel niemand op deze al te vlugge manier concludeeren tot het gewone (het „karakter“ der waarheid) en uit het teken niet tot de betekende zaak (het karakter der „waarheid“). Als Prof. Haitjema hieruit afleiden wil het paradoxaal „karakter“ der „waarheid“, dan is de steun der redeneering te zwak. Men kan evenwel uit de pinkstertongen gelijke conclusies trekken; maar die waren, goed bezien, geen vuur maar ze waren „als van vuur“, of uit het visioen der Openbaring van het „Lam, staande als geslacht“; maar dat is visioen; en de twee schijnbaar paradoxaal uitdrukkingsvormen („staan“ en „geslacht zijn“) zijn volstrekt niet paradoxaal. Want de ziener neemt ze wel tegelijk waar („staan“ = heerlijkheid; „geslacht zijn“ = vernedering; maar in werkelijkheid kwamen de historische werkelijkheden, die er door afgebeeld werden, na elkaar; „het slachten“, de vernedering, was de weg, het middel, tot het „staan“, de verhooging. Johannes, in zijn gezicht, ziet een teken, dat men zou kunnen kenschetsen, niet met een „of-óf“, maar met een „en-en“. Wij zeggen, in gewone redeneering: wie staat is niet geslacht, en wie geslacht is, die staat niet (dat is dus: of-óf; of alleen geslacht, of alleen staande, maar niet het ene met het andere tegelijk). En daarom zouden wij, redeneerende als Prof. Haitjema, moeten zeggen: Johannes ziet het paradox. Maar als Paulus de „waarheid“ komt zeggen als dogmaticus, en met herinnering aan de geschiedenis der Godsopenbaring, gelijk zij in de feiten zich voltrok, dan zegt hij: Christus is uitermate vernederd (geslacht) en DAAROM heeft (DAARNA en DAARDOOR en DAAROM) God Hem uitermate verhoogd (staan). Paulus komt dus het schijnbaar paradoxaal „en-en“, dat men uit het gezicht van Johannes zou willen afleiden, verscheuren; hij handhaaft in zijn theologie en beschrijving der heilige geschiedenis nog het „of-óf“, met uitsluiting van dat paradox, dat Prof. Haitjema in Mozes' gezicht van den brandenden braambosch heeft gezien. Ik leg hier geen kunstmatig verband tusschen het een en het ander, om de kwestie te behandelen met spitsvondigheden of wat er op lijken wil; want Prof. Haitjema zelf gaat onmiddellijk van den braambosch van Mozes tot Golgotha toe en zegt, dat ook daar de paradoxaal waarheid te zien is van vernedering en tegelijk verhooging; vernedering en handhaving, brand en onverteerd-zijn. Maar hij heeft dan m.i. ook de denkfout gemaakt van verwarring van aanschouwing en redeneering; van teken en betekende zaak. God heeft (stel eens even dat Prof. Haitjema het gezicht juist exegetiseert) Mozes willen zeggen, dat het volk, „dat door Jehovah verkoren is, en in Hemzelve opgenomen wordt, en aan Hemzelve zich verliest in den gloed Zijner heiligheid, toch niet vergaet, maar opgeheven wordt tot voller, rijker leven“. Is dit juist, dan ziet Mozes tegelijk en in één moment van aanschouwing, wat in de werkelijkheid, zooals ze doorleefd wordt, allerminst samenvalt, noch logisch, noch chronologisch. Immers, door zich als „de oude mensch“, als „vleeschelijke“ mensch aan God te verliezen, staat men als „nieuwe“, als „geestelijke“ mensch weer op uit God. Dat is niet paradoxaal; paradox zou zijn de vereenzelviging of verbinding of verbroedering van ouden en nieuwen, van natuurlijke en geestelijken mensch. Uit het levende beeld, dat God Mozes laat zien, kan men niet tot een paradox besluiten, vooral niet als men in het niet-verteerde struikgewas beeld wil zien van Israëls niet-bezinken onder verdrukking. Want de verdrukking is iets anders dan de verkregen loutering; middel en doel zijn niet gelijk. Dat het middel (het louterende vuur) Israëls verjonging (niet verteerd worden) bereikt, is niet paradoxaal, evenmin als de bewering: het medicijn geneest. Paradox

zou zijn: het medicijn geneest en doodt ook. Of Israël wordt gelouterd en verstoekt. Als Prof. Haitjema op die manier uit een aanschouwelijke voorstelling redeneren en concluderen wil, dan kan hij uit het Jan-de-Bakker-raam van 1926 en uit Toorop en uit een legio van symbolisten legioenen heraiten van het paradox halen. Maar het zou toch niet juist zijn.

De afwijking van Prof. Haitjema's aanwending van Exodus 3 (braambosch) brengt haar consequenties bij getallen. Wist Prof. Haitjema op Christus' kruis, dan — en hier komt al een van mijn ernstigste bezwaren om den hoek gluren — dan kan hij dit wel bezien in het licht van wat hij uit den braambosch heeft afgeleid, maar hij kan dat niet doen zonder geheel links te laten liggen dat alternatieve en allereerste (sit venis verbo) studievak van: de geschiedenis der Godsopenbaring. Prof. Haitjema zegt vaak „nochtans“, waar een inzicht in de geschiedenis der Godsopenbaring een „daarom“ en „daardoor“ stelt.

Op Golgotha — aldus Prof. H. — slaan de vlammen van Gods oordeel uit Christus' kruisdood, en TOCH staat het frissche leven in Gods gemeenschap daar ongedeerd midden in. Wat beteekent dat „TOCH“? Spreekt Prof. H. hier over Christus? Dan verwacht hij Christus' menscheleke natuur, die zich onder het oordeel stelde met Zijn goddelijke, die met den Vader gemeenschap houdt, oneindig. Dan verwaarloost hij het „dogma“ van den „raad des vredes“, die tusschen Vader en Zoon vóór den tijd der wereld den geheel vrijen wil der „wederzijdse verbintenis“ tot het werk der verlossing stelt, en die dus oorzaak is, dat Christus vernedering vrije wilstand is. Zijn staan in Gods vlammenvuur is dan niet paradoxaal ingegaan tegen Zijn eenheid met God; integendeel, nu de belofte gegeven was, zou Christus' ontferking aan het gegeven woord (ik kom, om Uw wil te doen), die eenheid verbroken hebben. Hier past niet de redenering: Vader en Zoon zijn één, en TOCH (paradox) gaat het oordeel over den Zoon; maar de andere: Vader en Zoon zijn één, willen daarom éénheid, en DAAROM gaat de Zoon onder het oordeel door. Het is geen inslag in de drie-eenheid, maar daarvan de ééne, ongedeelde, harmonisch maar buiten tredende openbaringsdaad. En — bedoelt Prof. H. met Christus, maar de geloovigen, die onder het vlammen van Golgotha's oordeelsvuur niet verteerd worden, dan is ook hier het „TOCH“ misplaatst. Want als de „oude mensch“ zijn de geloovigen MET Christus gekruist en als de nieuwe mensch staan zij, niet ondanks („toch“) maar DOOR het oordeel op in een eeuwig leven. Prof. Haitjema stelt „en-en“: de Schrift ook hier: of-óf.

Zoozeer is Prof. H. met zijn eigen redeneringen verlegen, dat hij ongemerkt overspringt van A op B, om dan te kunnen zeggen: A=B. Eerst is volgens Prof. Haitjema het braambosch het volk, „dat door Jehova verkoren is“ (en dus als zuiver gezien is, want de verkiezing is, zoowel infra- als supralapsarisch gezien, een stellen, een „zien“ Gods van het verheerlijkte leven); maar later is de braambosch bij Prof. Haitjema beeld van het „onheilig menschenleven“. De eene bewering staat 2 bladzijden na de andere. Maar hier wordt deze denkfout gemaakt: Israël, Gods volk, afgebeeld in den braambosch, wordt enerzijds gezien in Gods idee, anderzijds in zijn misvormde werkelijkheid; nu eens in de uitwerking der idee Gods aan het eind, dan weer als gegeven werkelijkheid in een oogenblik, waarin Gods daad nog op weg is, om den raad, de idee, de verkiezing te verwerkelijken. Prof. Haitjema zegt: in dit visioen van Mozes ligt de geheele geloofsleer in kiem verborgen. Maar in deze uitwerking van zijn hand ligt menig dogma begraven, en de probleemstelling is onzuiver.

Zijn „nochtans“ bereikt Prof. Haitjema door een petitio principii (een bewezen noemen van wat nog moet bewezen worden). Als hij zegt: De braambosch van onheilig menschenleven staat (op Golgotha) in de vlam van Gods heiligheid, en kan nochtans leven, groeien, bloeien, dan zegt Paulus: heel goed, mits ge „nochtans“ vervangt door: „dus“.

En daarmee is het paradox verdwenen.

Ja, maar zal Prof. Haitjema zeggen: Paulus stelt toch vaak het paradox. Hij zegt: „ik sterf alle dagen“; en ook: „ik leef“. En: „ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij“. En dan volgt de conclusie: Paulus is het (die leeft) en hij is het niet. A=B. Maar dat is niet juist. Prof. Haitjema's eigen leermeester Karl Barth, velt in 1926 vonnis over deze in of voor 1923 te Leiden verkondigde bewering, toen n.l. Barth in zijn „Die Auferstehung der Toten“ maar eenmaal gedwongen werd, uit den stijl van het onbeheerschte paradox te vallen en meer wetenschappelijk-exegetisch te redeneren over 1 Cor. 15.

Want in 1 Cor. 15:31 zegt Paulus: ik sterf alle dagen; maar dat ziet op zijn lichamelijke lijden en doodgevaar (noem het: A). Als hij zegt in Gal. 2:20: ik leef, dan is daar sprake van zijn geestelijk leven, uit de wedergeboorte (noem

het: B). Daarom is A volstrekt niet gelijk aan B. Karl Barth begreep het: Paulus' alle dagen sterven (A) was de „koop prijs“ voor het genieten van het geestelijk leven der geloovigen, die in Christus zijn (B). Nu is een koop prijs altijd een erkenning, dat de prijs (A) volstrekt iets anders is dan de waar (B). Al is men geneigd het anders te zeggen, toch ziet men Barth het paradox wegnemen, daar waar Prof. H. het stelt.

Maar dan blijft nog staan Paulus' woord: ik leef, doch niet meer ik. Maar is dat ook paradoxaal? Zeker, het klinkt zoo. Maar een paradox in den zin van Prof. H. (verbreking der natuurlijke denkweg) is het niet. Ook hier is de paradox schijnbaar. Allereerst heeft Prof. Haitjema verzuimd van de statenvertaling tot den grondtekst terug te gaan. De statenvertaling heeft: „en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij“. Maar de juiste vertaling is: „En niet meer ik leef, doch in mij leeft Christus“. De paradoxaal klank: „ik, en toch ik niet“, is niet in den tekst. Maar al was het zoo, dan zou nog te herinneren zijn aan het verschil tusschen natuurlijke en geestelijke mensch, tusschen ego-centrisch en christo- of theo-centrisch leven. Het één is heel wat anders dan het ander; Paulus heeft niet, paradoxaal, hier het „en-en“, maar heel stellig het „of-óf“ gesteld, niet: A, maar B.

Overigens maakt de tekst zelf duidelijk onderscheid tusschen het „leven van Christus in Paulus“ en het „leven van Paulus in het vleesch“. Het is jammer, dat Prof. Haitjema dezen tekst, die zoo vaak heeft moeten dienen als aanloopje voor de leeringen der religieus-geschiedtelijke school, niet tot op merg en been ontleed heeft. Als iemand tegenwerpt, dat ontleed tot op merg en been in strijd is met de liefde, die het paradox zoekt, dan antwoord ik: als het paradox er ligt, dan ligt het niet zoo diep als „morg en been“. Niet ten onrechte zegt Clemens (Rel. gesch. Erkl. N. T.), dat op dezen tekst eigenlijk heel onze kennis van Paulus mystiek teruggaat. Daarom had Prof. H. hem ook anders moeten citeren. Wil iemand zich op Deissmann beroepen, die in zijn boek over Paulus hem ook citeert als paradoxaal nitspraak van Paulus, dan wijzen we er op, dat Deissmann hier een nitspraak van Paulus meent te vinden, die wijst op een „strijd“ tusschen twee beginselen, die in Paulus ziel om den voorrang streden, een worsteling tusschen 2-erlei mystieke levensdrang. Uit de overwinning, die in die worsteling door Paulus op zichzelf behaald is, groeit dan het woord: „ik, neen, niet ik“; maar dat is niet het paradox in den zin, dien Prof. Haitjema aan het woord hecht. Want iemand, die tegen zichzelf gestreden en de eene begeerte door de andere overwonnen heeft, komt wel tot een „paradoxaal“ verloochenen van zijn „natuur“, zijn „vleesch“, zijn „ouden mensch“, maar Prof. Haitjema heeft het over paradoxen, waarbij de eene begeerte niet door de andere overwonnen, maar met de andere samen verbonden blijft. Deissmann verstaat onder „paradoxaal“ iets, dat tegen de „natuur“ ingaat, tegen de orde der zinnelijke, der vleeschelijke dingen (zie b.v. bl. 101, 122, 128). Maar Haitjema ziet het paradox juist daar, waar we van de natuur tot den Geest, en van het vleeschelijke tot het geestelijke geleid worden door Gods Geest. Deissmann laat hem daarin alleen staan, als het op de studie van Paulus aankomt, ook inzake Galaten 2:20.

Zoo staat het ook met de andere „bewijzen“ van Prof. Haitjema. „Het goede, dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik“, haalt hij nog aan; maar de „ik“, die het goede wil, en het kwade niet wil (A) is de nieuwe mensch; en de „ik“, die het goede niet doet en het kwade wel verricht, is de oude mensch (B). A staat tegenover B; A begeert zelfs tegen B. Prof. Haitjema verloochent hier een van de meest paulinische, gereformeerde gedachten — in naam van het gereformeerde protestantisme.

We zullen maar niet verder gaan. De door Prof. H. gevonden paradoxen van 2 Cor. 6:8b-10 zijn slechts schijnbaar: de uiterlijke toestand, de uitwendige schijn is, dat Paulus verleider is, en onbekend, en stervende enz.; maar zijn wezen, gelijk God hem in Christus als nieuw scheepsel toebereidt en bekwaamt tot zijn dienst is: waarachtig, en bekend, en levend, enz.

Heel Prof. Haitjema's betoog komt neer op verdoezeling van verschillen, die toch blijven bestaan. Christus' eenheid met den Vader is niet paradox tegenover Zijn eenheid met de menschen, zooals Prof. Haitjema wil; want Zijn twee naturen zijn niet in strijd met elkander. Dat Hij de „Godmensch“ is, die „alles kan“ en toch „machteloos hangt aan het vloekhout“ is ook geen paradox; want de machteloosheid is niet anders dan vrije wilschikking; Christus' dood is een daad. „De heiligheid“, zegt Prof. Haitjema, ziende op Golgotha, „slaat in haar tegendeel om, en wordt verkwikkende, zaligende, verlossende, verheerlijken-te liefde“. Maar de heiligheid heeft niet haar tegendeel in de liefde, doch de liefde zoekt zich in den dood haar voorwerp door de heiligheid. — Christus is God en daarom kan Hij zóó zich vernietigen als hij het deed. Hij kon dat alleen. —

* * *

Ik vind er geen doekjes om, dat de vrijmoedige critiek, die Prof. Haitjema in 1926 op de Gereformeerde Kerken heeft doen hooren, ook een aanleiding was, om — nu het onderwerp toch eenmaal in behandeling kwam — ook eens wat breder op dezen redeneertrant in te gaan. Het is goed te weten, dat Prof. H. hier een betoog geleverd heeft, dat, indien het streng ontleed werd, op haast alle punten aanvechtbaar blijken zou — zelfs voor een gereformeerde synode.

Maar vooral bedoel ik met dit 2e artikel de baan vrij te maken voor wat nu verder volgen moet. Wat tot nu toe in Nederland over het paradoxaal karakter der waarheid gezegd werd, was heel niet overtuigend.

En voorzover de huidige pogingen, om ook Calvin te maken tot prediker van het paradox in boven omschreven zin, grootendeels op dezelfde lichtvaardige wijze redeneren, kunnen zij eveneens worden afgewezen.

Men zal onder ons ook in dit vraagstuk, dat door de nieuwere theologen aan de orde gesteld wordt, gelijk altijd, eigen wegen moeten gaan en uit eigen beginsel bouwen. Dit te doen zien, was thans voornamelijk mijn oogmerk.

K. S.

Correctie. In het vorig nummer sloop een fout in. In kolom 2, tweede citaat (gedrukt met kleine letter) zijn de woorden, volgende op: „Jan zit niet“, niet van prof. H., doch van mij. Lees voor „dus“: „de“.

K. S.

UIT DE SCHRIFT.

Geene Verdoemenis — voor wie?

Rom. 8:1.

I.

De apostel Paulus juicht roemend: Zoo is er dan nu geene verdoemenis.

Hij roemt aldus echter niet alleen voor zichzelf, hij sluit ook anderen daarbij in.

Wie zijn dat?

Paulus noemt tweeërlei kenmerk van degenen, die in zoo groot voorrecht mogen roemen.

Allereerst zegt hij: zoo is er dan nu geene verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn.

Dat is nu een omschrijving, die zoo geheel past in de Paulinische literatuur.

Deze apostel heeft als geen ander een diep inzicht gehad in de eenheid der geloovigen met Christus.

De levenseenheid der christenen met hun zaligmaker is voor hem in zijn apostolische prediking het cardinale punt.

Wij mogen niet spreken van een onderscheiden theologie van Paulus, Petrus, Johannes en anderen, want dan rukken wij de eenheid der Godsopenbaring uiteen.

Maar wij mogen wel zeggen, dat in het geheel der Hellige Schrift de Heere zijn verschillende dienstknechten heeft gebruikt om de ééne goddelijke waarheid van onderscheiden kant te doen schitteren.

Zoo is Paulus in zijn brieven, met name de prediker van de mystieke eenheid der geloovigen met Christus.

Hij heeft gewarsteld met de taal om die eenheid te doen gevoelen.

Hij heeft in allerlei beeldspraak gepoogd zo nader tot onze kennis en tot ons bewustzijn te brengen.

Hij gewaagt van een lichaam, waarvan Christus het Hoofd en de geloovigen de leden zijn.

Hij spreekt van een plant, die immers bestaat uit stam en takken.

Hij ontleent zijn beeldspraak aan het inenten van takken in een andere plant.

En in dit alles was hij volgeling en leerling van Hem, die zichzelf voorstelde als de wijnstok en de zijnen als de ranken.

Paulus had dit zelf doorleefd. Hij wist hoe krachtig hij tot Jezus gebracht was.

Hij was met heel zijn leven in de gemeenschap van Christus ingegaan.

Hij had in volle bewustheid gebroken met alles waaraan hij zich te voren verbonden gevoeld had.

Daar was in zijn ziel een levenseenheid geboren met Christus in den hemel, wel onzichtbaar, mystiek, maar toch zoo krachtig en zeker, dat hij er een geheel ander mensch van geworden was.

Christus was het alles beheerscheidend centrum van zijn leven geworden.

Zijn denken, zijn gevoelen, zijn begeeren, zijn hopen, het was alles van nu voortaan door Christus beheerscht en het vond in Hem zijn vervulling.

Ja, dan verstoet hij zich en zegt niet alleen, dat hij Christus ingeplant is en dus in Hem leeft, maar, veel sterker nog, dan zegt hij zelfs: Christus leeft in mij.

Nu is de wijze waarop Paulus tot de kennis van deze dingen gekomen is, n.l. door een Christus-verschijning uit den hemel, zeker heel bijzonder.

Wij mogen dat niet als regel stellen voor ieder christen.

Dat was de fout van het methodisme.

Maar in het wezen der zaak is wat Paulus doorleefde ook voor ons onmisbaar.

Wij weten ons dan alleen van de verdoemenis bevrijd wanneer wij in Christus zijn.

Nu
Dat
Ma
chiel
lato
In
las g
alle
Christ
leen
Christ
Voo
verde
Wa
Zoo
Zoon
Zou
telu
Zou
wie a
bimel
Nee
die in

Spre
Het
dat de
Synode
Wet
sproke
Maar
te knie
Men
verla
was, d
Wild
telu
Die
Er
Wiele
Wet
binnen
regeer
Het
Van D
paar d
Zij k
De S
Ook
hadden
nede k
Had
lijken
weken
Zij z
En d
wan
Zoo
neut k
En d
De c
bij stul
Er la
niet m
Naar
vondig
Zij
Maar
de Act
in d
Niet
de Syn
handeli
Wij h
oordeel
Inzoe
dat, ge
de Syn
gaan
Indie
heel k
Zoo
naar h
hiele
meeren
Dit v
kennen
De S
Acta e
waarin
stoken
Maar
Ande
welke
Onder
Men
maten
hand, z
zelfs h
Nog
Als z